

Jean Rouaud. *Les champs d'honneur*. Editions de Minuit

Jean Rouaud. *De velden van eer*. Uit het Frans vertaald door Frans de Haan en Marianne Kaas. Ten Bosch & Van Oorschot

Voor de Franse literatuur van de laatste twintig jaar heeft Jean Rouaud niet veel waardering, zo bleek tijdens zijn bezoek aan Nederland twee weken geleden. Frankrijk telt in de literatuur niet meer mee, betoogde hij; vroeger werden schrijvers als Gide, Malraux en Sartre over de hele wereld gelezen, maar dat kan men nu van niemand meer beweren. Zou Rouaud hier verandering in brengen? Daar valt nu nog weinig van te zeggen, want hij heeft pas één boek gepubliceerd, *Les champs d'honneur*, dat in 1990 de Prix Goncourt kreeg. Maar hoe het ook zij, een Nederlandse vertaling is er, onder de titel *De velden van eer*, in elk geval al van verschenen.

Rouauds debuut lijkt op het eerste gezicht niet op wat je met enige blikvernauwing de typisch Franse roman zou kunnen noemen. Ieder spoor van cerebraliteit, van opzichtig experiment of van politiek engagement ontbreekt. Zijn roman, volgens de Nederlandse flaptekst een „familiekroniek“, zou net zo goed in een ander land geschreven kunnen zijn - in Nederland bij voorbeeld, waar een belangrijk deel van de literatuur zich eveneens angstvallig binnen de grenzen van het eigen erf houdt.

Het paradoxale hiervan is natuurlijk dat die gerichtheid op het eigen erf *De velden van eer* in een ander dan strikt literair opzicht weer wèl tot een typisch Franse roman stempelt. Rouaud beschrijft met grote precisie de sfeer van een Frans departement (Loire-Inférieure), hij verdiept zich in een zeer Franse familie (die van hemzelf), en hij eindigt met een gruwelijk visioen van de Eerste Wereldoorlog, die in Frankrijk niet voor niets de *Grande Guerre* wordt genoemd.

En wat de literatuur betreft - het is waar dat dit debuut aan geen enkele heersende literaire mode beantwoordt, maar dat wil niet zeggen dat er in de Franse literatuurgeschiedenis niet een paar schrijvers zijn aan te wijzen, van Chateaubriand tot Marcel Proust en van Gérard de Nerval tot Marguerite Yourcenar, in wier schaduw Rouaud zijn boek heeft geschreven. Vooral de naam van Proust dringt zich op, vanwege de lange, genuanceerde, soms ook wat overladen zinnen waarmee Rouaud zijn verhaal heeft opgebouwd.

Zijn stijl getuigt van een retorische weelde, die je eveneens typisch Frans zou kunnen noemen en die dan ook in de - verder heel leesbare - Nederlandse vertaling iets van zijn souplesse is kwijtgeraakt. Bij die stijl past een enigszins lyrische verteltrant. Rouauds familiekroniek is niet een aaneenschakeling van pittoreske anekdoten, maar eerder een monument in taal voor drie gestorven familieleden: de vader van de verteller, zijn grootvader van moederszijde en een oudtante van vaderszijde. Zelf blijft de verteller, tenminste als handelend personage, buiten beeld; hij verschuilt zich bij voorkeur achter een „wij“ - alsof hij zijn verhaal uit naam van alle achtergeblevenen heeft willen vertellen.

Vooral van de grootvader en de oudtante („tantetje“) ontstaan schitterende portretten. In de ritmische, met meesterhand gestuurde woordenvloed lichten voortdurend details en kleine voorvallen op die, zonder dat ze de lijn van het verhaal

domineren, de personages plotseling van een bijna tastbare fysionomie voorzien. De grootvader die achter het stuur van zijn gehavende 2CV de ene sigaret met de andere aansteekt, zich achter het rookgordijn hullend in een „Chinese" zwijgzaamheid; de oudtante die bij elke kwaal of kwestie feilloos uit haar kaartenbak de passende heilige (die om steun moet worden aangeropen) tevoorschijn weet te halen.

Tussen de bedrijven door roept Rouaud ook nog andere figuren van het platteland nabij Nantes in herinnering. Nederige zielen als de doodgraver en zijn simpele zoon, de portier van de abdij La Melleray die spontaan in snikken uitbarst als hij de dood van de grootvader (zijn „beste vriend") verneemt, en natuurlijk de grootmoeder, die als een „oude squaw" met „waggelende gang" en „verlept gezicht" haar zwijgzame echtgenoot aan de leiband probeert te houden - soms tevergeefs, getuige zijn stiekeme excursie naar een nudisteneiland, terwijl thuis de brandweer te hulp wordt geroepen om de verdwenen grijsaard op te sporen.

De dode die het minst aan bod komt, is de vader van de verteller. Uit zijn leven krijgt men alleen iets te zien van de tragedie die de Eerste Wereldoorlog erin heeft veroorzaakt. Naar aanleiding van een oude schoendoos, met foto's, kaarten en cahiers, roept de verteller het einde op van zijn twee oudooms (van vaderszijde) die in de loopgraven zijn omgekomen. Hier kruist de „officiële" geschiedenis de familiegeschiedenis, en met fatale gevolgen.

Niet zonder pathos evoceert Rouaud het slagveld („Landschap van geweeklaag, naakte aarde ingezaaid met die zwoegende lichamen, rechtopstaande stronken als herinnering aan een jong bosje" etc.) - dit zijn de „velden van eer" waarnaar de titel verwijst. De humor en ironie die in de beschrijvingen van grootvader en tantetje volop aanwezig zijn, moeten hier wijken voor ternauwernood bedwongen verontwaardiging en deernis, die in het laatste hoofdstuk voor een buitengewoon aangrijpend slot zorgen, wanneer de verteller via de verbeelding van zijn grootvader (van moederszijde) zijn twintig-jarige vader beschrijft aan het graf van diens ouders.

Dat klinkt als een regelrechte *tearjerker*. Maar dankzij de krachtige stijl en beheerste compositie sluipt er niets goedkoops of gemakkelijks in de - hevige - emotionaliteit van deze slotpassage. Net als in de lichtere gedeelten van de roman overtuigt Rouaud ook hier. En dat de verwevenheid van grote en kleine geschiedenis bijna altijd tot tragedie en ellende leidt, kan hem nu eenmaal niet worden aangerekend.

De velden van eer is, met *Lac* van Jean Echenoz, de eerste titel van een „Franse Bibliotheek", die de uitgevers Ten Bosch en Van Oorschot samen hebben opgezet. Een uitstekend initiatief, waarin voor de nabije toekomst vertalingen zijn aangekondigd van onder anderen Montaigne, Madame de Lafayette, Balzac en Zola. Beproefde klassieken, van wie het eigenlijk een schande is dat ze niet al lang in een courante Nederlandse editie beschikbaar zijn. Maar met de keuze van Jean Rouauds fraaie debuut heeft men laten zien dat, in weerwil van alle sombere berichten, ook de hedendaagse Franse literatuur vooralsnog niet mag worden afgeschreven.

(*de Volkskrant*, 7-6-1991)